

Mil dies que han canviat Catalunya

Pasqual Maragall

Mil dies de Govern Maragall

Oportunitat i obligació d'un balanç

Probablement aquesta és una de les darreres ocasions en les quals em dirigiré a un auditori per parlar extensament com a president de la Generalitat. Crec que el públic rendiment de comptes és la meva obligació com a màxim responsable polític de Catalunya en aquesta etapa apassionant i apassionada de la nostra història que es clourà amb les eleccions del proper 1 de novembre.

En aquest període hem obtingut el reconeixement per primer cop de la nació catalana per part d'Espanya. Recordem que Macià, a través de Jaume Carner, negociant a Madrid, al 1932 va obtenir tot just el reconeixement com a regió autònoma.

Hem engegat una dinàmica de canvis marcats per una renovada ambició política, que potser s'havia refredat els anys anteriors, i per una decidida orientació cap a la millora dels serveis als barris i pobles, l'educació i la salut –que responen a l'anunciada prioritat pels barris segurs i escoles dignes.

El Govern de Catalunya ha donat a conèixer els paràmetres que utilitza per avaluar les seves polítiques i per comprovar fins a quin punt ha assolit els objectius estratègics que s'havia proposat. En tot cas, és una avaluació sotmesa a la crítica, a l'autocrítica i al debat democràtic, sotmesa també, ben aviat, a l'avaluació dels ciutadans i, a la llarga, pendent en definitiva del judici de la història. Però el meu balanç no es vol centrar tant en els resultats de les polítiques endegades pel Govern com en una valoració de la política desenvolupada en aquesta etapa.

¿Fins a quin punt el disseny de canvi que va justificar l'articulació d'una nova majoria parlamentària i la formació d'un nou govern s'ha vist acomplert? ¿Quines lliçons es poden extreure d'aquesta experiència política?

En algunes parts de la intervenció d'avui reiteraré arguments que he anat presentant en ocasions anteriors. Però no em cansaré de re-

President de la Generalitat
de Catalunya

7

El passat 15 de setembre de 2006, el president de la Generalitat de Catalunya, Pasqual Maragall, en una conferència al Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, va presentar el balanç polític dels mil dies de govern catalanista i d'esquerres. Les eleccions al Parlament de Catalunya de l'1 de novembre han possibilitat la renovació del pacte de les esquerres catalanes i, per tant, la continuïtat del projecte polític iniciat fa tres anys. L'interès d'aquest document resideix sobretot en la idea expressada per Pasqual Maragall que el balanç de mil dies de govern no constitueix tant un llegat a preservar com una obra oberta i en progrés que el nou govern podrà prosseguir amb un impuls renovat. El text que publiquem és la transcripció no estrictament literal de la conferència.

Mil dies que han canviat Catalunya

petir que el projecte polític que vam endegar fa mil dies des del Govern de Catalunya tot just és al seu inici. Crec que és un projecte que s'està mostrant positiu per Catalunya. Tinc l'orgull d'haver-lo encapçalat durant uns anys, com també la satisfacció de poder-lo traspasar a una nova generació, convençut que els objectius i les orientacions del projecte segueixen sent les mateixes. Això no vol dir que nous accents i enfocaments no el puguin enriquir i el facin créixer, ni que la nova generació no tingui el dret d'inventariar el llegat que rep.

8 I anant una mica més enllà vull anticipar la conclusió d'aquesta conferència. Pretenc que, a banda del balanç, quedi clar que, com a president de la Generalitat, pretenc complir amb la màxima dignitat les obligacions del meu càrrec fins al darrer minut del mandat. El Parlament està dissolt, i el Consell Executiu veu limitades les seves funcions, especialment a partir del moment que

A partir de les eleccions de març de 2004, vàrem entendre que amb el nou govern socialista a Espanya hi havia una oportunitat que no es podia desaproveitar. Per això ens proposàrem tenir una actitud activa en la política espanyola, amb la intenció de ser la punta de llança del reconeixement efectiu de l'Espanya plural.

s'han celebrat les eleccions. Però el president ho ha de ser fins el moment en què traspassi aquesta responsabilitat al seu successor.

Com a president del PSC, pretenc fer tot el possible perquè José Montilla sigui el futur president de la Generalitat. Ho faré amb la convicció que és la persona més indicada per continuar el projecte del catalanisme progressista que hem començat a fer realitat en aquesta legislatura. Crec que, en els moments preelectorals, el que compta és la claredat dels missatges.

Dit això, retorno a la qüestió inicial: fins a quin punt s'ha vist acomplert el disseny de canvi amb què va néixer el Govern Catalanista i d'Esquerres? Aquest govern va néixer amb una explícita voluntat reformadora, concretada en l'acord programàtic subscrit pel Partit dels Socialistes de Catalunya, Esquerra Republicana de Catalunya, Iniciativa per Catalunya-Verds i Esquerra Unida Alternativa, signat al Saló del Tinell, el desembre de 2003. El Pacte del Tinell va ser i és l'expressió solemne d'aquesta compartida voluntat de canvi, que va ser validada en seu parlamentària en la votació de la meua investidura com a president de la Generalitat. Es proposava un canvi a tres nivells. Un canvi en l'autogovern, un canvi en les polítiques i un canvi en la política. Dit d'una altra manera: augmentar i millorar la nostra capacitat de decisió col·lectiva, canviar les prioritats de l'acció de govern i canviar el paradigma que havia regit i dominat el catalanisme durant dues dècades.

Primer canvi: l'ambició nacional de Catalunya

El primer canvi que ens proposàvem impulsar requeria la reforma de l'Estatut, amb la corresponent revisió a fons del marc competencial, del disseny de les nostres institucions i del sistema de finançament. Era una reforma que sabíem que hauria de tenir conseqüències directes i indirectes en el sistema institucional espanyol.

Què preteníem amb la reforma de l'Estatut? Principalment, ampliar la nostra capacitat de de-

cisió política per poder realitzar les polítiques que asseguressin la millor qualitat de vida dels ciutadans, i per garantir la promoció i defensa dels interessos de Catalunya en tots els escenaris.

Tanmateix, érem conscients que la millora de l'autogovern no s'acabava amb la reforma estatutària. Millorar l'autogovern volia dir també desplegar tot el potencial polític contingut en el marc normatiu vigent, per revisar les institucions d'autogovern que ho necessitessin, introduir mesures de regeneració democràtica, i innovar els instruments de gestió.

Per tant, l'agenda de reformes institucionals i de les regles del sistema polític català amb que vam iniciar la legislatura anava més enllà de l'Estatut: llei electoral; regulació de la figura del conseller Primer; limitació dels mandats presidencials; nou Reglament del Parlament; mesures d'impuls de la participació ciutadana; adequació dels organismes consultius i fiscalitzadors; una nova política de comunicació que garantís el pluralisme, la independència i la transparència; la devolució de competències als ens locals, i una gestió pública concertada.

L'altra cara de la moneda del canvi en l'autogovern era la relació entre Catalunya i Espanya, persuadits com estàvem que sense una bona relació amb Espanya i el seu Govern era molt difícil que l'ambició política de Catalunya pogués prosperar. A més, a partir de les eleccions de març de 2004, vàrem entendre que amb el nou govern socialista a Espanya hi havia una oportunitat que no es podia desaprovechar. Per això ens proposàrem tenir una actitud activa en la política espanyola, amb la intenció de ser la punta de llança del reconeixement efectiu de l'Espanya plural. No ha de sorprendre massa que precisament aquest punt constitueixi un dels aspectes en els quals la sensació, tres anys després, és més aviat agredolça.

Finalment, el canvi en l'autogovern implicava millorar les eines per projectar-nos a Europa i al món. A Europa, amb veu pròpia per defensar els

Per assegurar el progrés econòmic en temps de globalització i en el marc de l'ampliació europea, el Govern es fixà la prioritat d'impulsar la competitivitat i el dinamisme de l'economia catalana.

Plantejàrem una nova política econòmica, una nova política industrial i tecnològica i una nova política educativa orientades a assegurar un increment sostingut de la productivitat.

9

nostres interessos. A la Mediterrània amb presència per esdevenir un punt de referència europeu per al diàleg entre les dues ribes.

Segon canvi: noves prioritats en l'acció de govern

El segon canvi que ens proposàrem era un canvi en les polítiques, en les prioritats i en l'execució. Si l'Estatut ha estat una obra col·lectiva –tot i que per part de CiU mai no va ser una prioritat mentre va governar–, les polítiques impulsades i dutes a terme durant aquests tres anys són mèrit i responsabilitat exclusiva de les tres forces que van formar el govern. Volíem realitzar una obra de govern que atengués i satisfés les aspiracions i les necessitats dels ciutadans de Catalunya, de manera preferent als sectors socials més

La prioritat política d'aquest Govern era l'educació, que s'ubicava en el centre de les nostres polítiques públiques, com a motor de desenvolupament econòmic i tecnològic i, simultàniament, com a instrument d'integració cívica i de cohesió social.

10

desatesos, amb el determini de reduir les desigualtats. Ens proposàvem governar amb eficàcia i responsabilitat per assegurar el progrés econòmic, la cohesió social i l'equilibri territorial.

Per assegurar el progrés econòmic en temps de globalització i en el marc de l'ampliació europea, el Govern es fixà la prioritat d'impulsar la competitivitat i el dinamisme de l'economia catalana. Plantejàrem una nova política econòmica, una nova política industrial i tecnològica i una nova política educativa orientades a assegurar un increment sostingut de la productivitat. A la vegada, el Govern es proposà la resituació de l'espai econòmic català en el marc més ampli de l'Euroregió Pirineus-Mediterrània, per reforçar les relacions de tota mena dins d'aquest espai i incidir en la redefinició de la concepció del mapa de les infraestructures d'Espanya. Molt sovint he explicat el canvi substancial que suposa per a Espanya passar del model radial a un model en xarxa.

L'eix de la nova política econòmica va ser l'Acord Estratègic per a la Internacionalització i la

competitivitat de l'economia catalana. La prioritat política d'aquest Govern era l'educació, que s'ubicava en el centre de les nostres polítiques públiques, com a motor de desenvolupament econòmic i tecnològic i, simultàniament, com a instrument d'integració cívica i de cohesió social. Pensàvem que el progrés econòmic i el progrés educatiu de Catalunya havien de ser la garantia del progrés social i del progrés cultural de tots i cadascun dels seus ciutadans.

El meu Govern proclamava un nou patriotisme dels drets i de la justícia social: el patriotisme de la dignitat efectivament reconeguda. En aquest sentit, la Llei de barris ha estat una proposta emblemàtica de la nostra concepció de les polítiques públiques.

Ens proposàvem també articular la política econòmica i la política social amb una estratègia territorial i mediambiental coherent amb la diversitat del país. Aquesta estratègia territorial tenia per finalitat construir un espai territorial articulat i dinàmic: la Catalunya en xarxa. La idea era i és propiciar l'emergència dels territoris de Catalunya amb tota llur potència i el seu reconeixement com a agents polítics de la gestió de proximitat. En l'agenda de la política territorial del Govern les claus han estat: el nou model d'organització territorial; el desenvolupament d'una política d'infraestructures –amb una especial atenció a la xarxa ferroviària–; l'adopció com a instrument de planificació i estratègia ambiental de l'Agenda 21 de Catalunya; una política hidràulica fonamentada en una nova cultura de l'aigua; i una política conjunta d'habitatge i de qualitat urbana.

Tercer propòsit: canvi de paradigma polític

El tercer canvi que ambicionava el nou govern era un canvi en la política. Iniciàrem aquesta nova etapa política amb la convicció que el nou govern era l'expressió, en aquell moment històric, d'un projecte de llarg abast i arrelat en una fecunda tradició: el projecte catalanista de reforma social. Un projecte que era compartit per les

tres forces polítiques que constituïen la majoria parlamentària, amb la convicció que era necessari i possible ampliar l'espai social del catalanisme. L'oportunitat d'un govern de les esquerres, gairebé setanta anys després del darrer, no es podia deixar passar. Enteníem, a més, que el projecte i els objectius que el concretaven transcendia l'espai polític que representaven les tres forces de govern. Governar en coalició no era ni serà un obstacle per afirmar una estratègia autònoma del Govern de Catalunya que va més enllà de la simple agregació de les estratègies dels socis de govern.

Al mateix temps, la voluntat de governar per a tota la ciutadania de Catalunya ens obligava a assajar un nou tipus de relació amb l'oposició.

I finalment, érem conscients que satisfer les expectatives aixecades en la ciutadania per la formació del nou govern obligava a governar amb transparència, participació i proximitat.

Fins aquí el recordatori dels propòsits de canvi que animaven el Govern catalanista i d'esquerres en el seu naixement. Ara hem de veure fins a quin punt aquells propòsits de canvi han esdevingut una realitat. El juliol passat vaig esbossar una primera resposta a la pregunta de si realment s'havia produït el canvi anunciat. I la meua resposta era matisadament afirmativa, perquè entenia –i entenc– que el canvi s'ha iniciat, però no s'ha consumat. Més aviat penso que estem en un procés de canvi, iniciat en aquesta legislatura, amb resultats i intensitats desiguals en cada un dels tres àmbits que els he apuntat. L'important és que hem obert nous camins en la política catalana que ultrapassen el marc de la conjuntura i que transcendeixen l'epidermis de la política quotidiana.

En una altra ocasió vaig assenyalar que aquesta legislatura havia obert cinc vies de canvi a la política i la societat catalanes: l'alternança democràtica; un nou paradigma catalanista; el nou Estatut; la nova relació entre Catalunya i Espanya; i, finalment, la plena dimensió europea de la societat i de la política catalanes.

I. El canvi en l'autogovern: el nou Estatut

L'Estatut conté un potencial extraordinari que s'haurà d'anar convertint en realitat tangible els propers anys. Ens vam proposar un Estatut pensat per a la Catalunya del segle XXI. I ara el tenim. El dia de la seva entrada en vigor vaig afirmar que la nova llei deixava l'Administració central en un paper quasi residual en aquells àmbits que ara passen a ser responsabilitat de la Generalitat, que representen al capdavant, entre Generalitat i ajuntaments, el 80% de la despesa pública realitzada a Catalunya. Això significa, ni més ni menys, que reconèixer, en tota la seva extensió, el principi de proximitat com a eix de la governació a Catalunya: la Generalitat i els municipis són, a partir d'ara, les institucions que governaran el dia a dia del ciutadà.

I afirmo que, tanmateix, l'Estat és més sòlid que mai, justament perquè l'administració autònoma s'ha enfortit. Aplicant els paràmetres europeus de la proximitat, podem afirmar que a

El meu Govern proclamava un nou patriotisme dels drets i de la justícia social: el patriotisme de la dignitat efectivament reconeguda. En aquest sentit, la Llei de barris ha estat una proposta emblemàtica de la nostra concepció de les polítiques públiques.

Mil dies que han canviat Catalunya

Catalunya s'exerceix com en cap altre territori el principi de subsidiarietat. En una trobada a Donosti amb els presidents de les regions de la Comunitat de Treball dels Pirineus, comparàvem els 160.000 funcionaris catalans amb els 5.000 o 6.000 funcionaris, a tot estirar 10.000, de les regions franceses.

Dit d'una altra forma, Catalunya ha aconseguit, en comparació amb les regions i *länder* europeus, la màxima capacitat competencial i el màxim reconeixement de la pròpia identitat. Tot això en el marc que avui permet la internacionalització.

12

No ho han entès així aquells que no ho han volgut entendre mai. Però no penso perdre més temps ni amb aquells que m'han acusat i m'acusen, justament a mi, d'haver-me convertit en perillósament nacionalista i de voler dinamitar l'Estat espanyol, ni amb aquells que ens tracten de sucursalistes de Madrid. Aquests exabruptes i aquestes estridències em porten a fer una refle-

xió: el que s'ha fet fins aquí és molt transcendent, és cert. Però s'equivocarien les forces polítiques catalanes si en el desplegament estatutari apliquessin les seves energies al tacticisme i al joc curt –com sovint han fet– en comptes de propiciar el consens necessari per donar credibilitat a l'Estat de les Autonomies de caràcter federal que estem edificant.

El camí del desplegament de l'Estatut serà llarg i complicat. No requerirà només un pacte polític sinó també un canvi de cultura de l'administració central. Perquè també a Espanya s'ha de produir un canvi de paradigma: 30 anys després d'haver-se iniciat la transició, ja no podem entendre Espanya en termes d'un cos que es descentralitza o replega a voluntat, sinó en termes d'un Estat compost, en el qual les seves parts (nacions, nacionalitats i regions) han consolidat personalitat i protagonisme i reclamen poder participar més i més, conjuntament, en la definició del tot.

Tornant a l'Estatut. Ara la nostra prioritat és desplegar el potencial d'autogovern que tenim a les mans i determinar-ne les prioritats socials. Aquest haurà de ser l'eix del debat en les eleccions del proper 1 de novembre. De tota manera quan sento segons quines promeses o propostes, avui, em pregunto quines garanties ens poden donar per al desenvolupament del nou Estatut aquells qui, durant 20 anys, van ajornar l'aplicació d'aspectes essencials de l'autogovern previstos en l'Estatut anterior. El potencial d'autogovern que el nou Estatut posa a l'abast ens exigirà més ambició i més responsabilitat que mai. El nou Estatut, però, també demana una forma diferent de definir i formular les aspiracions i necessitats de la ciutadania catalana. Mantenir oberta una dialèctica basada en un eix primordialment identitari no contribuirà a desenvolupar satisfactòriament cap dels atributs del nou autogovern. Al contrari. La clau penja ara de la capacitat d'oferir fórmules efectives per aplicar els instruments de què disposem, als problemes dels

Aquesta legislatura havia obert cinc vies de canvi a la política i la societat catalanes: l'alternança democràtica; un nou paradigma catalanista; el nou Estatut; la nova relació entre Catalunya i Espanya; i, finalment, la plena dimensió europea de la societat i de la política catalanes.

catalans. El grau de diferencialitat que aquest Estatut dóna a Catalunya no dependrà del que diu sobre com som els catalans, sinó de què en volem fer i de què en fem efectivament.

Una nova relació entre Catalunya i Espanya

També és cert que el reconeixement i respecte per la nostra singularitat dependrà també de com resolguem l'aspiració d'una nova relació de Catalunya amb Espanya. Un dels primers programes que em vaig proposar impulsar, des de la presidència, es concretà amb el nom de «Catalunya proposa». Aquest govern, efectivament, ha ofert la proposta més sincera i convençuda que mai s'havia donat per implicar Catalunya en la governació d'Espanya: L'Espanya plural, l'Espanya en xarxa. Una proposta que heretava l'esperit del catalanisme democràtic que havia recuperat les institucions d'autogovern durant la transició.

Durant els vint anys posteriors, aquest esperit actiu i propositiu es va aparcar i va ser substituït, en el millor dels casos, per campanyes d'explicació de què i com era Catalunya i, normalment, per una posició d'indiferència interessada, més còmoda per als governs de torn però perversa per a la relació entre els pobles d'Espanya. I sobretot perversa per a les expectatives i els desigs de futur dels catalans i les catalanes. La Constitució de 1978, l'Estatut de Sau i el mateix disseny de l'Estat de les Autonomies no haurien estat possibles si en aquells moments de la transició la classe política catalana no hagués estat implicada plenament en el rumb polític d'Espanya. De la mateixa manera, la Catalunya del segle XXI no podrà mantenir les seves expectatives si renuncia resignadament al rol que li pertoca a Espanya i a Europa.

Des de Catalunya hem fet un primer pas: hem dit quina Espanya volíem. L'Estatut era també una manera de dir-ho. Ho veiem clar en aspectes com el reconeixement del caràcter nacional de Catalunya en l'Estatut –una de les lleis bàsiques

del bloc constitucional; o la presència efectiva de les autonomies a les institucions europees; o la transformació del sistema de finançament en la línia d'un tracte fiscal més just que combini l'autonomia i la suficiència financera de les comunitats amb una solidaritat interterritorial equitativa; o l'inici de l'adaptació del sistema judicial a la realitat autonòmica.

He de reconèixer que en aquest objectiu el balanç ha estat més controvertit. Hem de ser conscients, però, que els resultats no es poden apreciar en la immediatesa. L'Espanya plural ha corregut la primera etapa. Estic convençut que la direcció és la correcta. Potser han fallat els ritmes, l'encert en la formulació de la proposta, o la previsió –una mica cànvida– del nivell de comprensió i reacció que es produirien. Només cal recordar el rebombori que la suma Estatut més OPA va precipitar a tota Espanya, l'amenaça de retirada de dipòsits i de boicot als productes catalans. Però el plantejament de fons de

**El nou Estatut significa,
ni més ni menys, reconèixer,
en tota la seva extensió,
el principi de proximitat com a
eix de la governació a Catalunya:
la Generalitat i els municipis són,
a partir d'ara, les institucions
que governaran el dia a dia
del ciutadà.**

L'Espanya plural ha corregut la primera etapa. Estic convençut que la direcció és la correcta. Potser han fallat els ritmes, l'encert en la formulació de la proposta, o la previsió —una mica cànida— del nivell de comprensió i reacció que es produirien.

14

tals iniciatives és l'únic coherent amb la doble perspectiva d'implicació a Espanya i afirmació de Catalunya.

Hem viscut una etapa essencial, perquè les reformes encetades no tenen marxa enrere. Acostumats, com estaven, els sectors nacionalistes espanyols a establir les normes de relació mútua, i la Generalitat a interioritzar el principi de la pura «conllevància», la nostra nova actitud no va agradar. Alguns a Catalunya pensen que el cost de tot plegat pot haver estat excessiu. Que ens podríem haver estalviat la desmesurada reacció en contra si no haguéssim mostrat tanta ambició —ingènua—, deuen pensar.

Com a president de la Generalitat, no em puc permetre aquest tipus de plantejaments. Mai no ho he fet en la meua carrera política. Prefereixo assumir el cost polític i personal per haver impulsat, que no fet, perquè l'Estatut és de tots, un nou dret polític a Catalunya i haver desvetllat l'exigència d'una nova Espanya plural, que haver

continuat vint anys més fent virtut de la resignació i de la renúncia. Actitud còmoda per al dirigent que la proclama, però estèril per al poble que l'assumeix.

Per això, un cop passada la tempesta, caldrà obrir un període de reflexió. No es partirà de zero. Amb el govern de José Luis Rodríguez Zapatero s'han començat a fer gestos i a prendre iniciatives pròpies d'aquesta nova visió d'Espanya. Les reformes estatutàries en marxa contenen elements suficients de renovació profunda de la visió d'Espanya. La realitat d'Espanya ha canviat.

Tanmateix, també, els partits catalans tenen la responsabilitat d'ampliar el camí enfilat o bé recular en els objectius proposats. De fet, des de Catalunya ja hi ha qui prematurament ha anunciat que el projecte de l'Espanya plural és inviable perquè ni les elits ni la majoria dels espanyols hi creuen. Però no tenim cap altra alternativa que perseverar, amb les inflexions de to que calguin, per cercar les aliances polítiques, socials, econòmiques i culturals necessàries. O és que hi ha cap altre camí sensat? Reitero: els governants no poden fer de la seva incapacitat de canvi una virtut, si en perjudica les ambicions i l'horitzó del seu poble.

La dimensió europea

La capacitat de decidir que ens dóna l'autogovern passa perquè Catalunya participi activament en la governació d'Espanya i d'Europa.

Europa i la Mediterrània són el nostre espai natural. En aquests mil dies hem fet política interioritzant la dimensió europea. L'Euroregió, el reconeixement lingüístic, la participació dels consellers al Consell de Ministres europeu, o la Delegació Oficial de la Generalitat a Brussel·les. No són qüestions d'identitat, sinó instruments que vertebren amb més eficàcia la nostra posició a Europa. Són, finalment, vectors que projecten les possibilitats del nostre autogovern a Europa molt més enllà del que mai cap generació havia pogut tenir.

II. Les noves prioritats en les polítiques

Tot i la importància simbòlica, institucional i de projecte futur que té l'avenç que suposa el nou Estatut, allà on el Govern que he presidit s'hi jugava la credibilitat i la legitimitat era en els resultats de les seves polítiques públiques.

Una primera política obligada és la del bon govern, i, per tant, la millora del funcionament i l'organització de l'Administració de la Generalitat. Avui, podem afirmar que aquest govern no tan sols ha sabut prendre el control sinó que ha redreçat bona part de les ineficiències que vàrem trobar. Hem fet una feina bàsica: hem sanejat les finances de la Generalitat. Hem acotat els nivells d'endeutament i hem reduït molt significativament el seu creixement anual, fent front a l'important dèficit ocult que vàrem heretar. Hem absorbit més de 1.000 milions d'euros de dèficit (entre el 2003 i el 2005) i l'hem reduït fins a nivells compatibles amb les normatives sobre estabilitat pressupostària i disminuint l'ús dels instruments d'endeutament més cars i opacs. I simultàniament hem estat capaços de tornar a connectar les prioritats del Govern amb les preocupacions i els anhels bàsics de la ciutadania. Per tant, podem dir que hem complert amb la primera exigència: hem ordenat la casa i hem reorientat les prioritats per respondre als problemes reals de la nostra societat.

Sobre aquesta base sòlida hem anat desplegant l'acció de govern en tots els camps. El passat dia 1 de setembre els consellers i les conselleres responsables de les comissions de Govern de Política Institucional, Economia, Política Social, Política Territorial i Seguretat van fer una presentació exhaustiva del balanç de mil dies d'acció de govern. No és el meu propòsit insistir en aquest balanç. Però vull deixar ben clar que la responsabilitat de l'obra de govern d'aquest mil dies és el fruit del treball apassionat de molta gent, començant pels consellers i conselleres que han format part del govern. Vull subratllar el caràcter compartit i solidari de l'acció de go-

En aquests mil dies hem fet política interioritzant la dimensió europea. L'Euroregió, el reconeixement lingüístic, la participació dels consellers al Consell de Ministres europeu, o la Delegació Oficial de la Generalitat a Brussel·les. No són qüestions d'identitat, sinó instruments que vertebren amb més eficàcia la nostra posició a Europa.

15

vern. És més, crec de justícia personalitzar el mèrit en els 27 conselleres i consellers que han estat al front dels departaments: Carod-Rovira, Saura, Bargalló, Nadal... i Balcells, Baltasar, Carnes, Carretero, Castells, Cid, Esteve, Figueras, Geli, Huguet, Mascarell, Mieras, Milà, del Pozo, Rañé, Sabaté, Simó, Siurana, Solà, Tura, Vallès, Valls i Vendrell. Sense distincions de filiació partidària, tots ells han estat consellers i conselleres dignes del Govern de Catalunya al servei de l'interès general. Tots ells són responsables d'uns resultats i sento l'obligació, com a president, d'expressar aquest reconeixement públic.

Crec que amb l'acció de govern hem anat construint Catalunya a través d'un patriotisme cívic –més exercit que proclamat– que volem

Hem fet una feina bàsica:
hem sanejat les finances de la
Generalitat. Hem acotat els
nivells d'endeutament i hem
reduït molt significativament
el seu creixement anual,
fent front a l'important dèficit
ocult que vàrem heretar.

16

estendre a tots aquells àmbits que afecten la cohesió, la llibertat i la seguretat de la nostra societat. Ho hem fet amb l'Acord Estratègic, amb el Pacte Nacional per a l'Educació, amb la Llei de Barris, amb una nova relació amb els ajuntaments, amb un ingent esforç planificador, amb l'Euroregió, amb la proximitat als territoris, amb la nova política de l'aigua. Així estem demostrant que ens podem governar millor. Que Catalunya pot tenir un govern eficaç davant el canvi social.

III. El canvi en la política

Els canvis positius innegables iniciats en els àmbits de l'autogovern i de les polítiques públiques sembla que haurien de portar-nos a considerar que també en l'àmbit polític general s'ha verificat un canvi a millor. Però no sembla que aquesta opinió sigui fàcilment acceptada. Cal admetre que, més enllà de l'opinió negativa interessada, i no per això menys legítima, de l'oposició, hi ha una percepció bastant estesa que el canvi polític ha estat, o bé insuficient, o bé

mal ajustat a la seva intenció primigènia. És evident que aquesta sensació existeix i que aigualeix el compte de resultats positiu de l'acció governamental.

Això vol dir que resta invalidada per al futur la fórmula de governació sorgida d'una coalició postelectoral? Totes les opinions són vàlides, quasi diria obligatòriament divergents a la porta d'unes eleccions. He repetit sovint que l'assaig d'un govern de coalició sorgit d'un pacte parlamentari postelectoral era un pas cap a la maduresa del nostre sistema polític. I que els incidents de recorregut formaven part de la normalitat inherent al joc d'equilibris necessari per mantenir tota coalició. M'estalvio els exemples que habitualment faig servir.

Dit això, haig d'acceptar, però, que probablement vam subvalorar les dificultats objectives de la governació en coalició. En aquest sentit, el Pacte del Tinell es va quedar curt pel que fa a la definició de les regles de joc de la coalició i, a la vista dels esdeveniments posteriors, no va preveure amb prou nitidesa una relació entre el president de la Generalitat i els partits coalitzats, que no erosionés la posició institucional de la Presidència. També, l'ambició programàtica expressada en el Pacte del Tinell va ser més el fruit d'una juxtaposició dels programes de les tres forces d'esquerres que d'un procés de maduració previ i d'impregnació recíproca.

Això ha fet més difícil avançar cap a una cultura política i de govern compartida. La crisi de l'Estatut ha estat la prova definitiva d'aquesta dificultat, en mostrar una incompatibilitat insalvable sobre un punt clau. Però, també és cert que la profunditat i la qualitat de l'acció de govern en tots els camps de les polítiques públiques ha estat una demostració de la viabilitat i encert del govern de coalició. Probablement, en una situació de normalitat –sense la tensió constituent d'aquesta legislatura– el progrés cap a la cultura política compartida necessària hagués estat espectacular. En tot cas, com ja he dit, ens convé

progressar en l'aprenentatge de les regles i les formes de les coalicions per tal de trobar en cada moment l'equilibri adequat entre la necessitat de prendre decisions de govern i la capacitat d'expressar la pluralitat política i social.

Probablement, la insatisfacció vers l'experiència de govern d'aquests mil dies ve més pels dèficits de la funció expressiva d'aquest govern que pels dèficits de la funció executiva. M'explicaré: el Govern Catalanista i d'Esquerres, més enllà del canvi polític institucional, comportava, com he dit, un canvi de paradigma en la interpretació del país i en l'orientació de l'autogovern. El sol fet de la seva existència ha implicat el final del pretès monopoli del catalanisme per part del nacionalisme conservador. En aquest sentit, l'alternança ha produït el resultat que es buscava: l'eixamplament de l'espai del catalanisme i la legitimació de la pluralitat d'opcions. L'efecte produït per aquest eixamplament ha estat a vegades incòmode: l'exercici sense traves de la pluralitat comporta una més gran visibilitat dels conflictes polítics i socials. Però això no ens ha d'espantar perquè és inherent a tota societat democràtica madura.

En tot cas, la responsabilitat de la política es canalitzar el conflicte i convertir-lo en una nova oportunitat. I el judici sobre la política –i els polítics– ha de centrar-se més en la seva capacitat transformadora i no tant en el debat que acompanya el camí cap a les decisions. Ara, la qüestió plantejada és si seguim avançant per aquest camí més exigent o bé refem les nostres passes per intentar retrobar un «paradís perdut» de suposada tranquil·litat i sense conflictes. Un paradigma cultural no es construeix en quatre dies. Tampoc no es canvia. I algunes de les coses que s'han pretès canviar aquests anys estan més naturalment instal·lades en l'imaginari col·lectiu del que nosaltres mateixos ens imaginem. El fet que els moments de màxima tensió en la negociació estatutària a Catalunya fossin en ocasió dels «drets històrics» té a veure amb això que acabo de dir. El model po-

El model polític i cultural vigent a Catalunya des de la Transició ha caducat. Ja no ens serveix un model pensat per a un país a la defensiva. No en tenim prou amb la preservació de la nostra identitat.

17

lític i cultural vigent a Catalunya des de la Transició ha caducat. Ja no ens serveix un model pensat per a un país a la defensiva. No en tenim prou amb la preservació de la nostra identitat.

El dilema de l'1 de novembre

Torno a la conclusió anticipada a l'inici. Ho faig amb un pronunciament personal sobre les eleccions del proper 1 de novembre. El que està en joc és avançar fins a culminar el procés de canvi que hem iniciat en aquests mil dies. Estem en les millors condicions per seguir el bon camí: amb l'Estatut disposem d'una eina potentíssima per millorar l'autogovern; tenim un valuós capital acumulat per la intensa obra de govern efectuada; hem acreditat la nostra vocació de catalanisme social; i hem assimilat l'experiència política de la nova governació en coalició.

Faré tot el possible perquè el futur president de la Generalitat sigui una persona compromesa a fer realitat el projecte del catalanisme progressista dels socialistes catalans, que hem començat a fer realitat aquesta legislatura i del que avui n'he volgut retre comptes.

